

**ПІДТРИМКА РЕФОРМИ КРИМІНАЛЬНОЇ
ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ**

Переклад з англійської на українську мову*

DGI (2105) 12
Ориг. англ.

**КОМЕНТАР ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРАТУ З ПРАВ ЛЮДИНИ І
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА (ДИРЕКТОРАТ З ПРАВ ЛЮДИНИ)**

ДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ

*«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України
щодо порядку тимчасового вилучення майна та проведення обшуку»*

Підготовлений на основі коментарів, наданих

паном Еріком Сванідзе

Червень 2015 р.

* Переклад здійснено в рамках проекту Ради Європи «Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні»,
що впроваджується за фінансового сприяння Уряду Данії

А. Вступ

1. Цей коментар стосується проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку тимчасового вилучення майна та проведення обшуку» («проект Закону»), який було подано до Верховної Ради народними депутатами України (М. Паламарчук та О. Продан).
2. Коментар підготовлений консультантом Ради Європи паном Еріком Сванідзе¹ в межах Проекту Ради Європи «Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні» («Проект»), який впроваджується за фінансового сприяння Уряду Данії.
3. Коментар базується на англійському перекладі українського тексту Пояснювальної записки до проекту Закону та порівняльної таблиці змін, запропонованих у проекті Закону для внесення до відповідних положень Кримінального процесуального кодексу України (КПК).
4. Коментар передусім стосується раціонального обґрунтування та необхідності у внесенні змін, запропонованих у проекті Закону, їхнього тексту з точки зору вимог Європейської конвенції з прав людини та узгодженості з реформою кримінального процесу України та сфери юстиції в цілому.

Б. Загальні зауваження

5. Згідно з пояснювальною запискою до проекту Закону, його спрямовано «на захист інтересів підприємств, установ або організацій та громадян під час проведення слідчих дій, пов'язаних із тимчасовим вилученням майна, у тому числі під час проведення обшуку». Зазначається, що відсутність у теперішньому варіанті КПК вимоги до слідчого надавати копію протоколу обшуку особі, майно якої підлягає обшуку та вилученню, надає можливість для різних зловживань та ускладнює оскарження результатів зазначених слідчих дій.
6. Справді, оцінювання процесу впровадження КПК, яке проводила група консультантів Ради Європи в 2014-2015 рр., підтвердило існування зауважень про необхідність відновлення протоколів про проведення обшуків, підвищення їхньої точності (особливо, з метою перерахування одиниць, вилучених під час їхнього проведення) та вказівок на численні випадки проведення обшуків неналежним чином.

¹ Пан Е. Сванідзе є колишнім прокурором в Грузії, заступником міністра юстиції, членом/експертом Європейського комітету з питань запобігання катуванням, членом групи консультантів Ради Європи, які надають експертні консультації щодо нового КПК України, Закону України «Про прокуратуру» (включаючи відповідний спільний висновок Директорату з прав людини та Венеціанської комісії (2013 (CDL(2013)039)) та інших пов'язаних українських нормативно-правових актів.

7. Разом з тим, частина 3 статті 168 та частина 8 статті 236 і так однозначно передбачають складання протоколу про тимчасове вилучення майна та проведення обшуку в будинку або володіннях. У поєднанні з положеннями Глави 5 про загальні правила, які застосовуються до протоколу проведення процесуальної дії, посилання на записи матеріали загалом містяться в низці інших норм, зокрема, в статті 42 про відповідні права підозрюваного та обвинуваченого стосовно проведення допиту та інших дій², статті 221 про ознайомлення «з усіма матеріалами досудового розслідування» та статті 223 із зазначенням дещо непослідовно, але все ж таки згадкою «укладених процесуальних документів» та «матеріалів досудового розслідування».
8. Однак, беручи до уваги численні твердження про недостатність наявних положень для забезпечення права на повагу до житла та майна, які захищає стаття 8 Європейської конвенції з прав людини та стаття 1 Протоколу 1 Європейської конвенції з прав людини, ми визнаємо доцільність запропонованого проекту Закону. Він відповідає рекомендації, згаданій в доповіді, яка підготовлена консультантами Ради Європи в рамках зазначеного вище оцінювання процесу впровадження КПК, про те, що *Кодекс має бути змінено таким чином, щоб включити вимогу надавати копію протоколу обшуку, разом з занесеними заявами та зауваженнями, особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, чи іншим відповідним особам*³.

В. Постатейний аналіз

Зміни до статті 168 (Порядок тимчасового вилучення майна) КПК

9. Проектом Закону пропонується внести зміни до частини 3 статті 168 КПК, яка передбачає, що слідчий, прокурор або інша уповноважена посадова особа зобов'язані скласти відповідний протокол під час затримання або проведення обшуку та тимчасового вилучення майна або одразу після цього, таким чином, щоб включити положення про обов'язковість вручення «його копії особі, у якої було вилучено майно, або її представнику».⁴
10. Запропонована зміна не є проблемою за умови зазначення, що протокол має складатися незалежно від результатів діяльності, тобто, того, чи було вилучено якесь майно.

² Пункти 10 та 14 частини другої.

³ Проект звіту щодо оцінки впровадження Кримінального процесуального кодексу України, травень 2015 року, пункт 293.

⁴ Коментар розроблено з урахуванням припущення, що англійський переклад є помилковим (з огляду на використання слова «його») і в оригіналі мається на увазі представник особи, чие майно було вилучено, а не майна особисто.

11. Крім того, запропоноване положення можна підкріпити вимогою про те, що копія вручається під підпис зацікавленої особи.

Зміни до статті 236 КПК (Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи)

12. На додаток до прокоментованої частини 8,⁵ у проекті Закону пропонується включити до статті 236 нову частину (9), в якій має зазначатися, що «другий примірник протоколу обшуку разом з доданим до нього описом вилученого майна (за наявності) вручається особі, у якої проведено обшук, а в разі її відсутності – повнолітньому членові її сім'ї або його представникові⁶» та «При проведенні обшуку на підприємстві, в установі або організації другий примірник протоколу вручається керівнику або представникові підприємства, установи або організації». Запропонована зміна є прийнятною.

13. Утім, як і в статті 168, запропоноване положення можна підкріпити вимогою про те, що копія вручається «під підпис зацікавленої особи».

Г. Висновок

14. Зміни до КПК, запропоновані в проекті Закону, мають покращити стан правової бази та процедур, яких необхідно дотримуватися, посилити захист законних інтересів фізичних і юридичних осіб, у відношенні до яких проводяться відповідні слідчі дії (тимчасове вилучення майна та проведення обшуку), та заслуговують на схвалення. В той же час, було б доцільно підкріпити їх шляхом включення пункту про підпис особи, якій вручають примірник протоколу.

⁵ Див. пункт 7 вище.

⁶ Коментар розроблено з урахуванням припущення, що фразу «за наявності» в англійському перекладі вжито в значенні «за умов вилучення».